

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 214/2020-29

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Roberta Šorla a sudcov Petra Straku (sudca spravodajca) a Martina Vernarského v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDAKOVANÉ], zastúpeného advokátom JUDr. Petrom Harakálym, Mlynská 28, Košice, proti rozsudku Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č. k. 1Cdo/212/2017 z 26. februára 2019 takto

r o z h o d o l :

1. Rozsudkom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č. k. 1Cdo/212/2017 z 26. februára 2019 **bolo porušené** základné právo sťažovateľa na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č. k. 1Cdo/212/2017 z 26. februára 2019 **zrušuje** a vec mu **vracia** na ďalšie konanie.
3. Najvyšší súd Slovenskej republiky **je povinný** nahradiť sťažovateľovi trovy konania **415,51 eur** a zaplatiť ich právnomu zástupcovi do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľa a skutkový stav veci

1. Ústavný súd uznesením č. k. III. ÚS 214/2020 zo 16. júna 2020 prijal na ďalšie konanie v celom rozsahu ústavnú sťažnosť sťažovateľa doručенú ústavnému súdu 17. júna 2019, v ktorej sa domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru. Tiež navrhuje zrušiť napadnutý rozsudok a priznať náhradu trov konania.

2. Z ústavnej sťažnosti sťažovateľa a jej príloh vyplýva, že sťažovateľ sa podanou žalobou proti žalovanému [REDAKOVANÉ] (ďalej aj „žalovaný“ alebo aj „zúčastnená osoba“), domáhal na Okresnom súde Kežmarok (ďalej len „okresný súd“) práva na náhradu škody na zdraví, a to náhrady za bolesť v sume 12 116,77 eur s 8,5 % ročným úrokom z omeškania od 5. 12. 2007 do zaplatenia, náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia v sume 63 761,16 eur s 8,5 % ročným úrokom z omeškania od 5. 12. 2007 do zaplatenia a zvýšenia náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia v sume 31 880,58 eur. Podanú žalobu skutkovo odôvodnil tým, že pri dopravnej nehode 23. 4. 2005 bol ako cyklista zrazený osobným motorovým vozidlom zn. Škoda Favorit, [REDAKOVANÉ], ktoré viedol vodič [REDAKOVANÉ]. Pasívnu legitimáciu sťažovateľ odôvodnil s poukazom na ustanovenia § 420 ods. 1 a § 427 a nasl. Občianskeho zákonníka (ďalej aj „OZ“) v spojení s § 15 ods. 1 zákona č. 381/2001 Z. z. o povinnom zmluvnom poistení zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej aj „zákon č. 381/2001 Z. z.“ alebo aj „ZoPZP“).

3. Sťažovateľ si okrem istiny nárokov náhrady za bolesť a náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia uplatnil aj nárok na úrok z omeškania z týchto nárokov, pričom vychádzal z toho, že žalovaný sa dostal do omeškania s plnením jeho povinnosti plniť mu náhradu škody včas a riadne v zmysle § 11 ods. 6 a 7 zákona č. 381/2001 Z. z., v dôsledku čoho vznikol sťažovateľovi nárok na úroky z omeškania podľa všeobecného ustanovenia § 517 ods. 2 Občianskeho zákonníka.

4. Konanie sa viedlo na okresnom súde pod sp. zn. 4C/170/2007. Okresný súd rozsudkom č. k. 4C/170/2007-528 z 12. apríla 2016 (ďalej len „rozsudok okresného súdu“) žalobe čiastočne vyhovel a priznal sťažovateľovi náhradu za bolesť v sume 1 552,24 eur s 8,5 % úrokom z omeškania ročne od 5. 12. 2007 do zaplatenia, náhradu za sťaženie spoločenského uplatnenia v sume 9 564,17 eur s 8,5 % úrokom z omeškania ročne od 5. 12. 2007 do zaplatenia a zvýšenie náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia v sume 4 782,08 eur. Priznanie úroku z omeškania okresný súd odôvodnil s poukazom na ustanovenie § 517 ods. 1 a 2 Občianskeho zákonníka a ustanovenie § 11 ods. 6 a 7 zákona č. 381/2001 Z. z. Okresný súd zastával názor, že žalovaný neplnil sťažovateľovi náhradu v zákonom ustanovenej lehote, a preto sa dostal do omeškania. Preto sťažovateľovi patrí aj úrok z omeškania.

5. Na základe podaných odvolaní vo veci rozhodoval Krajský súd v Prešove (ďalej aj „krajský súd“), ktorý rozsudkom č. k. 3Co/244/2016-608 z 1. júna 2017 okrem iného zmenil rozsudok okresného súdu vo výroku o priznaní úrokov z omeškania tak, že žalobu v časti nároku na úroky z omeškania zamietol. V odôvodnení svojho rozhodnutia poukázal na to, že za situácie, že poisťovateľ uzná a poskytne poistné plnenie poškodenému v ním uplatnenej výške, je z hľadiska určenia času rozhodujúci okamih, kedy poisťovateľ skončil vyšetrenie potrebné na zistenie rozsahu povinnosti poistiteľa plniť. Ak poisťovateľ odmietol poškodenému poskytnúť poistné plnenie v ním požadovanom rozsahu, v dôsledku čoho poškodený uplatnil svoj nárok žalobou v súdnom konaní, relevantným je až doručenie právoplatného rozhodnutia súdu o výške náhrady škody poisťovateľovi, ak z tohto rozhodnutia nevyplýva iná lehota na poskytnutie poistného plnenia. Nemožno od žalovaného spravodlivo požadovať plnenie úrokov z omeškania, a to navyše za stavu, keď ide o plnenie, ktorého výška, pokiaľ ide o pomer zavinenia strán sporu, závisela na úvahe súdu.

6. Na základe podaného dovolania zo strany sťažovateľa rozhodoval vo veci Najvyšší súd Slovenskej republiky, ktorý rozsudkom č. k. 1Cdo/212/2017 z 26. februára 2019 dovolanie zamietol. V odôvodnení poukázal na to, že pre zákon č. 381/2001 Z. z. ako pre špeciálny právny predpis upravujúci určitú oblasť poistenia vo vzťahu k Občianskemu zákonníku platí, že jeho ustanovenia majú prednosť pred ustanoveniami Občianskeho zákonníka. Peňažná sankcia v podobe úrokov z omeškania je upravená v § 11 ods. 8 zákona č. 381/2001 Z. z. a je viazaná na nesplnenie nepeňažnej povinnosti vyjadrenej v § 11 ods. 6 zákona č. 381/2001 Z. z. Pretože žalovaný si povinnosti podľa § 11 ods. 6 zákona č. 381/2001 Z. z. splnil, nebol povinný sťažovateľovi uhradiť úroky z omeškania. Do omeškania by sa žalovaný dostal až vtedy, ak by po doručení právoplatného rozhodnutia súdu o výške náhrady škody neuhradil v lehote určenej súdom priznanú náhradu škody žalobcovi podľa § 11 ods. 7 zákona č. 381/2001 Z. z.

II.

Argumentácia sťažovateľa

7. Podľa sťažovateľa by okrem iného bolo absurdné, aby sa čas plnenia ponechal len na poisťovateľa, ktorý by vždy mohol plnenie odmietnuť, a to aj po uplynutí zákonnej lehoty plynúcej poisťovateľovi na vykonanie vyšetrenia poistnej udalosti. Sťažovateľ poukázal na ústavne neudržateľnú interpretáciu dotknutého práva zo strany najvyššieho súdu a na podporu vlastných argumentov poukázal na judikatúru Najvyššieho súdu Českej republiky (rozsudok Najvyššieho súdu Českej republiky č. k. 25 Cdo 895/2008 zo 17. 12. 2009), ktorá má vylučovať právne posúdenie predmetnej veci tak, ako ho vykonal a prezentoval dovolací súd.

III.

Vyjadrenie zúčastnenej osoby, najvyššieho súdu a replika sťažovateľa

8. Zúčastnená osoba vo vyjadrení uviedla, že najvyšší súd nielen svojím rozhodnutím, ktoré napáda sťažovateľ, ale aj ďalšími rozhodnutiami (naposledy uznesenie č. k. 7Cdo/109/2018 z 27. mája 2020) k problematike, ktorá je predmetom ústavnej sťažnosti, už zaujal kvalifikované, vyčerpávajúce stanovisko, a preto je namieste sťažnosť sťažovateľa zamietnuť. Záver, aký v otázke úrokov z omeškania zaujal najvyšší súd, nepovažuje [REDAKOVANÉ], za arbitrárny alebo zjavne neodôvodnený záver, pretože plne vychádza z explicitného znenia zákona č. 381/2001 Z. z., čiže súd učinil výklad v medziach znenia zákona.

9. Ak súd učiní výklad v súlade s výslovným znením všeobecne záväznej právnej normy a svojou interpretáciou sa od znenia normy neodchýli, sme toho názoru, že takýto výklad nemôže byť svojvoľný ani zjavne neodôvodnený. Oblasť povinného zmluvného poistenia nemá výlučne súkromnoprávny charakter a zákon č. 381/2001 Z. z. nevylučuje vznik nároku poškodeného na úroky z omeškania, pričom podmienky vzniku nároku voči poisťovateľovi upravuje odchyľne od Občianskeho zákonníka.

10. Očakávaná poškodeného, že mu bude jeho škoda nahradená, nemôžu byť negované úpravou úroku z omeškania, pretože právo na náhradu škody poškodenému nezaniká tým, že mu prípadne

nevznikol nárok na úrok z omeškania voči poisťovateľovi. Ak daný zákon ustanovuje, v ktorých prípadoch (za akých podmienok) vzniká poškodenému voči poisťovateľovi nárok na úrok z omeškania, možno (*a contrario*) konštatovať, že v iných prípadoch takýto nárok nevzniká. Výklad učinенý najvyšším súdom podľa zúčastnenej osoby rešpektoval znenie zákona a samotný výklad tak nemohol zasiahnuť do ústavných, resp. ľudských a základných práv sťažovateľa.

Najvyšší súd vo vyjadrení označuje ústavnú sťažnosť za nedôvodnú a ponecháva rozhodnutie o sťažnosti na úvahe ústavného súdu.

11. Právny zástupca sťažovateľa vo svojej replike sa obmedzil na vyjadrenie súhlasu s upustením od ústneho pojednávania.

IV.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

12. Ústavný súd rozhoduje podľa čl. 127 ods. 1 ústavy o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

13. Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

14. Podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch.

15. Podľa § 11 ods. 6 zákona č. 381/2001 Z. z. poisťovateľ je povinný bez zbytočného odkladu začať prešetrovanie potrebné na zistenie rozsahu jeho povinnosti poskytnúť poistné plnenie a do troch mesiacov odo dňa oznámenia poškodeného o škodovej udalosti

a) skončiť prešetrovanie potrebné na zistenie rozsahu jeho povinnosti poskytnúť poistné plnenie a oznámiť poškodenému výšku poistného plnenia, ak bol rozsah povinnosti poisťovateľa poskytnúť poistné plnenie a nárok na náhradu škody preukázaný,

b) poskytnúť poškodenému písomné vysvetlenie dôvodov, pre ktoré odmietol poskytnúť alebo pre ktoré znížil poistné plnenie alebo poskytnúť poškodenému písomné vysvetlenie k tým uplatneným nárokom na náhradu škody, v ktorých nebol v ustanovenej lehote preukázaný rozsah povinnosti poisťovateľa poskytnúť poistné plnenie a výška poistného plnenia; písomné vysvetlenie sa považuje za doručené dňom, keď ho poškodený prevzal, odmietol prevziať, alebo dňom, keď ho pošta vrátila ako nedoručené.

16. Podľa § 11 ods. 7 ZoPZP poisťovateľ je povinný poskytnúť poistné plnenie do 15 dní po skončení prešetrovania potrebného na zistenie rozsahu povinnosti poisťovateľa poskytnúť poistné plnenie alebo po doručení právoplatného rozhodnutia súdu o výške náhrady škody poisťovateľovi, ak z tohto rozhodnutia nevyplýva iná lehota na poskytnutie poistného plnenia.

17. Podľa § 517 ods. 2 Občianskeho zákonníka ak ide o omeškanie s plnením peňažného dlhu, má veriteľ právo požadovať od dlžníka popri plnení úroky z omeškania, ak nie je podľa tohto zákona povinný platiť poplatok z omeškania; výšku úrokov z omeškania a poplatku z omeškania ustanovuje vykonávací predpis.

18. Podľa § 11 ods. 8 ZoPZP ak poisťovateľ nesplní povinnosť podľa odseku 6, je povinný zaplatiť poškodenému úroky z omeškania podľa osobitného predpisu (§ 512 ods. 2 OZ).

19. Podľa § 4 ods. 2 ZoPZP poistený má z poistenia zodpovednosti právo, aby poisťovateľ za neho nahradil poškodenému uplatnené a preukázané nároky na náhradu (a) škody na zdraví a nákladov pri usmrtení, (b) škody vzniknutej poškodením, zničením, odcudzením alebo stratou vecí...

20. Podľa § 15 ods. 1 ZoPZP náhradu škody uhradza poisťovateľ poškodenému. Poškodený je oprávnený uplatniť svoj nárok na náhradu škody priamo proti poisťovateľovi (§ 823 OZ) a je povinný tento nárok preukázať (§ 799 OZ).

21. Podľa § 3 nariadenia vlády Slovenskej republiky č. 87/1995 Z. z., ktorým sa vykonávajú niektoré ustanovenia Občianskeho zákonníka v znení neskorších predpisov, výška úrokov z omeškania je o päť percentuálnych bodov vyššia ako základná úroková sadzba Európskej centrálnej banky (§ 17 ods. 1 zákona č. 659/2007 Z. z. o zavedení meny euro v Slovenskej republike a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov) platná k prvému dňu omeškania s plnením peňažného dlhu.

22. Ústavný súd stabilne judikuje, že súčasťou obsahu základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy je aj právo účastníka konania na také odôvodnenie súdneho rozhodnutia, ktoré jasne a zrozumiteľne dáva odpovede na všetky právne a skutkovo relevantné otázky súvisiace s predmetom súdnej ochrany, t. j. s uplatnením nárokov a obranou proti takému uplatneniu (IV. ÚS 115/03, III. ÚS 119/03, III. ÚS 209/04). Všeobecný súd nemusí dať odpoveď na všetky otázky nastolené účastníkom konania, avšak musí dať odpoveď na otázky, ktoré majú pre vec podstatný význam (II. ÚS 251/04, III. ÚS 209/04). Ak ide o argument, ktorý je vo veci rozhodujúci, vyžaduje sa špecifická odpoveď práve na tento argument (II. ÚS 410/06).

23. Zároveň každý ma teda právo na to, aby sa v jeho veci vykonal ústavne súladný výklad aplikovanej právnej normy, ktorý predpokladá použitie ústavne súladne interpretovanej platnej a účinnej normy na zistený stav veci. V zmysle svojej judikatúry považuje ústavný súd za protiústavné aj arbitrárne tie rozhodnutia, odôvodnenie ktorých je úplne odchylné od veci samej alebo extrémne nelogické so zreteľom na preukázané skutkové a právne skutočnosti (IV. ÚS 150/03, I. ÚS 301/06). Rovnako o takýto stav ide aj vtedy, ak závery, ktorými sa všeobecný súd vo svojom rozhodovaní riadil, by zásadne popreli účel a význam zákonného predpisu (I. ÚS 13/00, I. ÚS 115/02, I. ÚS 139/02, I. ÚS 12/05, I. ÚS 352/06, I. ÚS 382/06, I. ÚS 88/07).

24. Skutkové alebo právne závery všeobecného súdu môžu byť teda predmetom kontroly zo strany ústavného súdu vtedy, ak by vyvedené závery boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne, a tak z ústavného hľadiska neospravedlňiteľné a neudržateľné, a zároveň by mali za následok

porušenie základného práva alebo slobody (II. ÚS 58/98, I. ÚS 13/00, II. ÚS 5/00, I. ÚS 139/02, III. ÚS 180/02).

IV.1. Ku vzťahu poškodeného a škodcu:

25. Vo vzťahu sťažovateľa a škodcu ústavný súd v prvom rade uvádza, že poistné plnenie pokrýva nároky zo zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla. Poistným plnením sa teda odškodňujú nároky poškodeného, ktoré má voči poistenému. Rozsah poistenia zodpovednosti pritom upravuje § 4 ZoPZP, ktorý jednotlivé nároky, ktoré sa z PZP hradia, sú stanovené druhovo (škoda na zdraví, náklady pri usmrtení, škoda vzniknutá poškodením, zničením, odcudzením alebo stratou vecí, účelne vynaložené náklady spojené s právnym zastúpením, ušlý zisk).

26. Samotná zodpovednosť za škodu je upravená ustanoveniami Občianskeho zákonníka, pričom prevádzkovateľ motorového vozidla (škodca) je pri poskytovaní náhrady škody v rámci jednotlivých druhovo stanovených nárokoch povinný v prípade omeškania sa poskytnúť aj úroky z omeškania, t. j. pokiaľ bol vyzvaný poškodeným na plnenie (§ 563 OZ). Do omeškania sa potom škodca dostáva bez ohľadu na to, či na výzvu reagoval alebo nie, resp. či argumentoval aj oprávnene (do omeškania sa dostane v časti, v ktorej je nárok poškodeného opodstatnený). Inak by nedošlo k plnému odškodneniu poškodeného, čo pochopiteľne nie je prípustné. Úroky z omeškania kompenzujú neskoršie poskytnutie plnenia a zníženú časovú hodnotu peňazí. Tvoria preto prirodzenú súčasť pohľadávky na náhradu škody ako jej príslušenstvo.

IV.2. Ku vzťahu poškodeného a poisťovateľa:

27. Posúdenie spornej otázky si vyžaduje posúdenie zákonnej úpravy nároku sťažovateľa voči žalovanej poisťovni, ktorým je ZoPZP a ktorý v § 15 ods. 1 stanovuje, že náhradu škody uhrádza poisťovateľ (žalovaná poisťovňa) poškodenému (sťažovateľ) s tým, že poškodený sťažovateľ je oprávnený uplatniť si svoj nárok na náhradu škody priamo proti žalovanej poisťovni a je povinný tento nárok preukázať. Z uvedeného ustanovenia je zrejmé, že nárok sťažovateľa proti žalovanej poisťovni má samostatný hmotnoprávny základ. Preto medzi sťažovateľom a žalovanou poisťovňou vznikom škody sťažovateľovi spôsobenej motorovým vozidlom, ktoré bolo poistené u žalovanej poisťovne, vznikol priamy právny vzťah, ktorého obsahom bola povinnosť žalovanej poisťovne nahradiť sťažovateľovi škodu. Tento nárok proti poisťovni sa nestal splatným vznikom škody a podľa Občianskeho zákonníka by sa žalovaná poisťovňa mohla dostať do omeškania len vtedy, ak by ju sťažovateľ vyzval na plnenie podľa § 563 Občianskeho zákonníka, podľa ktorého ak čas splnenia nie je dohodnutý, ustanovený právnym predpisom alebo určený v rozhodnutí, je dlžník povinný splniť dlh prvého dňa po tom, čo ho o plnenie veriteľ požiadal.

28. Vzťah sťažovateľa a žalovanej poisťovne však nie je vzťahom poškodeného a škodcu, ale vzťahom osobitným, ktorého podstatou je verejnoprávna potreba náhrady škody spôsobenej prevádzkou motorového vozidla. Táto čiastočne verejnoprávna povaha poistenia následne vedie k tomu, že vzťah sťažovateľa a žalovanej poisťovne nie je bežným vzťahom veriteľa a dlžníka,

čo sa prejavuje v osobitných konštrukciách § 11 ods. 6 až 8 ZoPZP, ktoré modifikujú osobitnou úpravou následky § 563 Občianskeho zákonníka. Podľa týchto ustanovení žalovaná poisťovňa bola povinná bez zbytočného odkladu začať prešetrovanie potrebné na zistenie rozsahu jej povinnosti poskytnúť poisťné plnenie a do troch mesiacov odo dňa oznámenia poškodeného o škodovej udalosti skončiť prešetrovanie a oznámiť poškodenému sťažovateľovi výšku poisťného plnenia, ak bol rozsah tejto povinnosti preukázaný alebo mu poskytnúť písomné vysvetlenie dôvodov, pre ktoré bolo plnenie odmietnuté alebo znížené. Túto povinnosť si žalovaná poisťovňa splnila tým, že sťažovateľovi plnenie odmietla (§ 11 ods. 6 ZoPZP). Ak by tak neurobila bola by povinná poskytnúť sťažovateľovi poisťné plnenie do 15 dní po skončení prešetrovania alebo po doručení právoplatného rozhodnutia súdu o výške náhrady škody (§ 11 ods. 7 ZoPZP). Na tieto ustanovenia nadväzuje norma, podľa ktorej ak poisťovňa nesplní povinnosť podľa odseku 6, je povinná zaplatiť poškodenému úroky z omeškania podľa osobitného predpisu, ktorým je Občiansky zákonník (§ 11 ods. 8 ZoPZP).

29. Z týchto ustanovení je zrejmé, že žalovaná ako poisťovateľ má vo vzťahu k sťažovateľovi ako poškodenému osobitné, nie typické súkromnoprávne postavenie, čo žalovanej poisťovni dôvodne vzhľadom na povahu právneho vzťahu umožňuje to, aby pred vyplatením dôvodného nároku poškodeného, v tomto prípade sťažovateľa, žiadala jeho preukázanie a mala primeranú dobu na jeho prešetrenie.

30. Tieto ustanovenia však na prvý pohľad nemôžu viesť k takému výkladu, ktorý by viedol k nepriznaniu úrokov z omeškania z dôvodnej, mimosúdne osobitne kvalifikovaným spôsobom uplatňovanej istiny. Všeobecné súdy však museli riešiť otázku, od kedy má sťažovateľ nárok na úrok z omeškania, konkrétne (i) či odo dňa, ktorý nasledoval po oznámení škody sťažovateľom žalovanej poisťovni, (ii) odo dňa, ktorý nasledoval po uplynutí troch mesiacov a 15 dní podľa § 11 ods. 6 a 7 ZoPZP, alebo (iii) odo dňa po doručení právoplatného rozhodnutia súdu o výške náhrady škody.

31. Odpoveď na túto otázku je však možná len pri výrazne dôslednejšej úvahe ako pri úvahe v napadnutom rozhodnutí, ktorého odôvodnenie sa gramatickým výkladom zameralo na slovné znenie obsiahnuté v § 11 ods. 7 ZoPZP, ktoré za alternatívou vyjadrenou slovným spojením alebo stanovuje, že poisťovňa je povinná plniť po doručení právoplatného rozhodnutia súdu o výške náhrady škody. Výkladu, ktorý poskytl všeobecné súdy, vrátane súdu, ktorý vydal napadnuté rozhodnutie, však chýba použitie iných výkladových metód ako strohé zamerania sa na jedno slovné spojenie v § 11 ods. 7 ZoPZP.

32. Ustanovenia ZoPZP chránia poisťovateľa pred tým, aby nemusel platiť úroky z omeškania v tom prípade, ak je nárok poškodeného dôvodný a jeho dôvodnosť je zistená v komunikácii, ktorú predpokladá § 11 ods. 6 ZoPZP. Ak by žalovaná poisťovňa postupovala tak, že by sťažovateľovi vyplatila jeho dôvodne uplatnené nároky v lehote troch mesiacov (§ 11 ods. 6 ZoPZP) a 15 dní (§ 11 ods. 7 ZoPZP) od ich uplatnenia si sťažovateľom, za túto dobu by nevznikol nárok na zaplatenie úroku z omeškania z jeho dôvodného nároku, keďže v tomto období žalovaná poisťovňa nebola v omeškaní, keďže vykonávala svoje oprávnenia

podľa § 11 ods. 6 a 7 ZoPZP. Žalovaná poisťovňa však časť sťažovateľom uplatnenej škody nezaplatila. Preto sa vo vzťahu k sťažovateľovi dostala do omeškania.

33. Výklad poskytnutý v napadnutom rozhodnutí dochádza k záveru, že poisťovňa sa dostala do omeškania a je povinná platiť úrok z omeškania nie bezprostredne po tom, ako si sťažovateľ voči nej uplatnil svoj priamy nárok podľa § 15 ods. 1 ZoPZP, ani nie po tom, ako uplynuli lehoty podľa § 11 ods. 6 a 7 ZoPZP, ale až po tom, ako jej bol doručený rozsudok v spore, v ktorom vystupovala ako žalovaná, pričom tento rozsudok stotožnili s právoplatným rozhodnutím súdu o výške náhrady škody podľa § 11 ods. 7 ZoPZP. Tomuto výkladu však chýba uvedomenie si toho, že rozhodnutím o výške náhrady škody môže byť aj celkom iný rozsudok. Nárok na náhradu škody spôsobenej prevádzkou motorového vozidla si možno uplatniť nielen voči poisťovni, ale aj priamo proti tomu, kto zodpovedá za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla.

34. Preto nemožno vylúčiť taký postup poškodeného, ktorý si nárok neuplatní proti poisťovni, ale len proti prevádzateľovi motorového vozidla. Ak si poškodený svoj nárok na náhradu škody uplatní či už súdne alebo mimosúdne len voči prevádzateľovi, je vylúčené, aby sa poisťovňa dostala vo vzťahu k poškodenému do omeškania a vôbec mu bola povinná zaplatiť úrok z omeškania. Poisťovňa v takomto prípade voči poškodenému nie je v omeškaní, keďže na zaplatenie náhrady škody ju nikto nevyzval a dokonca o škode ani nemusí vedieť.

35. Ak si poškodený uplatní svoj nárok len voči poistenému prevádzateľovi, má takýto úkon za následok omeškanie len prevádzateľa s tým, že poškodenému proti prevádzateľovi vzniká nárok na zaplatenie úroku z omeškania. Podľa § 10 ods. 3 ZoPZP je poistený prevádzateľ povinný poisťovni oznámiť to, že sa voči nemu uplatňuje nárok na náhradu škody. Ani toto oznámenie poisteného poisťovni nemá za následok to, že sa poisťovňa voči poškodenému dostáva do omeškania a poškodenému vzniká voči poisťovni nárok na úrok z omeškania. Ak však poistený oznámil poisťovni to, že si poškodený voči nemu uplatnil nárok na náhradu škody a ďalej postupoval podľa pokynov poisťovne, má nárok na to, aby poisťovňa za neho poškodenému zaplatila úrok z omeškania, ktorý vznikol v dôsledku toho, že konal podľa pokynov poisťovne.

36. Teda ak poisťovňa po oznámení poisteného neplní poškodenému, musí za poisteného zaplatiť úrok z omeškania. To však neznamená, že je voči poškodenému v omeškaní. Poškodený si svoj nárok proti poistenému prevádzateľovi môže uplatniť aj žalobou, pričom výsledkom sporu medzi poškodeným a poisteným prevádzateľom je rozsudok, ktorý poisteného zaväzuje na plnenie poškodenému. Takýto rozsudok môže následne poškodený predložiť poisťovni so žiadosťou o plnenie. Rovnako tak môže postupovať poškodený. Poisťovňa však podľa takéhoto rozsudku musí za škodcu poškodenému poskytnúť plnenie úrokov z omeškania len v tom prípade, ak je takýto rozsudok výsledkom sporu, s ktorým bola poisťovňa oboznámená a ktorý poistený prevádzateľ viedol podľa pokynov poisťovne [§ 5 ods. 1 písm. d) ZoPZP a § 5 ods. 2 písm. a), b) a c) ZoPZP].

37. Poisťovňa bola poškodeným priamo žalovaná, a preto sa na priznanie úroku z omeškania vzťahujú ustanovenia, podľa ktorých sa poisťovňa dostáva do omeškania bezprostredne po tom, ako si poškodený u nej uplatní svoj priamy nárok na náhradu škody s tým rozdielom, že na úrok

z omeškania nemá nárok za obdobie troch mesiacov na šetrenie poistnej udalosti a 15 dní na výplatu, ak k výplate žiadanej náhrady skutočne došlo.

38. Tým však zrejme nemá byť dotknutý rozsah poistného plnenia, ktorým je krytie nárokov poškodeného na náhradu škody spôsobenej prevádzkou dopravného prostriedku, ktorá pre plné (štandardné) odškodnenie na seba viaže aj povinnosť platenia úrokov z omeškania. Zo žiadneho ustanovenia zákona nevyplýva, že by zákonodarca pri pohľadávkach vzniknutých z ublíženia na zdraví (oproti iným škodám) sledoval zvýhodnenie škodcu do takej miery, žeby jeho omeškanie a s tým spojené úroky z omeškania sa viazali nie na výzvu na plnenie, ale na rozhodnutie súdu.

39. Každý škodca by mohol logicky bez sankcie oddialiť riešenie škody „odkazom na súd“ a neprijateľnosť takejto konštrukcie umocňuje aj predstava, že „čím dlhší súdny proces, tým lepšie pre škodcu“. Trojmesačná zákonná lehota na vybavenie poistného plnenia a na to nadväzujúca 15-dňová lehota na plnenie podľa ZoPZP má svoje opodstatnenie v záujme dôsledného vyšetrenia poistnej udalosti, no nepredstavuje žiadnu liberáciu škodcu od platenia príslušenstva pohľadávky (úrokov z omeškania; § 121 ods. 3 OZ) vzniknutej z ublíženia na zdraví.

40. S tým úzko súvisí aj potreba zamyslieť (a neustále sa zamýšľať) nad dôsledkami, dopadmi (akéhokoľvek) výkladu, ktorý prijíma dovolací súd. Pokiaľ by skutočne poistiteľ (terminológia Občianskeho zákonníka) či poisťovateľ (terminológia ZoPZP) prakticky nemal poskytnúť aj úroky z omeškania skôr ako po uplynutí 15 dní od právoplatnosti rozsudku (kedy by sa zjavne vyžadovalo iniciovanie ďalšieho súdneho konania, čo sa nejaví ako práve efektívne), potom sa poistiteľovi jednoducho oplatí viac súdiť sa a odkladať okamih jeho plnenia (keď pri pokračujúcej devalvácii hodnota peňazí neustále klesá). Účelom ZoPZP je však zlepšiť postavenie poškodeného – veď aj na ten účel zákonodarca vykreoval osobitný priamy žalovateľný nárok poškodeného voči poistiteľovi (bez potreby žalovať aj škodcu). Toho si je vedomý aj dovolací súd, ktorý si uvedomuje, že je povinnosťou poistiteľa prešetriť poistnú udalosť a poskytnúť plnenie.

41. Výklad prijatý dovolacím súdom, ktorý v podstate vylučuje poskytnutie poistného plnenia, ktoré by zahŕňalo aj úroky z omeškania z náhrady škody, sa tak dostáva do ostrého konfliktu s racionálnym účelom právnej úpravy.

42. Treba pripomenúť, že právna úprava v uvedenej oblasti vychádza zo smernice Európskeho parlamentu a Rady č. 2000/26/ES o aproximácii právnych predpisov členských štátov týkajúcich sa poistenia zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorových vozidiel a o zmene a doplnení smerníc Rady č. 73/239/EHS a 88/357/EHS (štvrtá smernica o poistení motorových vozidiel), ktorá bola následne nahradená smernicou Európskeho parlamentu a Rady č. 2009/103/ES o poistení zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorových vozidiel a o kontrole plnenia povinnosti poistenia tejto zodpovednosti (kodifikované znenie). Túto okolnosť dovolací súd nijako nezohľadnil a právnu úpravu ani nemal ambíciu vyložiť vo svetle príslušného eurokonformného výkladu (čo je jeho povinnosťou bez ohľadu na to, že sa toho dovolateľ prípadne výslovne nedomáhal). Takýto postup je neakceptovateľný, pretože všeobecné súdy sú zároveň súdmi Európskej únie, ktoré sú povinné aplikovať únieové právo (rozhodnutie Súdneho dvora Európskej únie C-106/77 vo veci *Simmenthal*).

43. Konsolidovaná smernica v bodoch 40 a 41 odôvodnení uvádza:

(40) Okrem toho, že sa zabezpečí, aby poisťovňa mala svojho zástupcu v štáte, kde má poškodená osoba trvalý pobyt, je vhodné zaručiť, že poškodená osoba bude mať osobitné právo na rýchle poskytnutie poistného plnenia. Preto by sa do vnútroštátneho práva mali zaviesť primerane účinné a systematické finančné alebo rovnocenné administratívne sankcie – ako sú súdne zákazy v kombinácii so správnymi pokutami, pravidelné hlásenie sa dohliadajúcim orgánom, kontroly na mieste, uverejnenie v národnom úradnom vestníku a v tlači, dočasné pozastavenie činnosti spoločnosti (zákaz uzatvárania nových zmlúv na určité obdobie), vymenovanie osobitného zástupcu dohliadajúcich orgánov zodpovedného za monitorovanie, či sa podnikateľská činnosť vykonáva v súlade so zákonmi o poistení, odobratie povolenia na vykonávanie takejto podnikateľskej činnosti, sankcie pre riaditeľov a manažment – pre prípad, že poisťovňa alebo jej zástupca si neplní povinnosť náhrady škody v primeranej lehote. Toto by nemalo brániť uplatneniu ďalších opatrení – patriacich najmä pod kontrolné právomoci – ktoré sa môžu považovať za primerané. Podmienkou však je, aby zodpovednosť a vzniknutá škoda boli nespochybniteľné, aby poisťovňa bola schopná realizovať zodpovedajúce plnenie v predpísanej lehote. Zodpovedajúce plnenie náhrady by malo byť vyhotovené písomne a malo by obsahovať dôvody, na základe ktorých bola určená zodpovednosť a škody.

(41) Okrem týchto sankcií je vhodné zaviesť povinnosť platenia úrokov z výšky náhrady stanovenej poisťovňou alebo súdom poškodenej osobe, ak sa plnenie nere realizovalo v zmienenej predpísanej lehote. Ak má členský štát platné vnútroštátne predpisy, ktoré obsahujú požiadavku platenia úroku z omeškania, toto ustanovenie sa môže vykonať odkazom na tieto predpisy.

44. V súlade s tým potom konsolidovaná smernica v čl. 22 vyžaduje, aby štáty zaviedli povinnosť poisťovne alebo jej likvidačného zástupcu do troch mesiacov reagovať na žiadosť poškodeného o náhradu škody, ktorá má byť podporená primeranými, účinnými a systematickými finančnými alebo im rovnocennými správnymi sankciami. Zároveň smernica výslovne vyžaduje, aby sa zabezpečilo, že poškodenej osobe budú vyplatené aj úroky.

45. Európsky zákonodarca chcel dosiahnuť zefektívnenie vyplácania poistného plnenia poškodeným tým, že sa má poisťiteľom uložiť povinnosť včas realizovať príslušné šetrenie, a v prípade, že sa zistí jeho opodstatnenie, poskytnúť poistné plnenie, keďže nereagovanie na žiadosť poškodeného o náhradu škody má byť primerane, účinne a systematicky sankcionované a nad rámec štandardného poistného plnenia sa má v prípade porušenia tejto povinnosti dostať poškodenej osobe aj osobitných úrokov.

46. Je preto potrebné vec právne posúdiť aj v týchto súvislostiach, čo dovolací súd dosiaľ neučinil. Vzhľadom na vzťah medzi najvyšším súdom a ústavným súdom vyriešenie položených otázok nateraz ústavný súd prenecháva najvyššiemu súdu, kedy však ústavný súd od najvyššieho súdu očakáva, že najvyšší súd domyslí už uvedené dôsledky a sťažovateľovi poskytne konkrétnu odpoveď, ktorá navyše povedie k správnej interpretácii a aplikácii dotknutých ustanovení zákona, čím sa zároveň zabezpečí aj plný *effet utile* smernice.

47. Ústavný súd na základe vykonaného posúdenia dospel k záveru, že najvyšší súd napadnutým rozsudkom porušil základné právo sťažovateľa na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a právo

na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru. Vzhľadom na to rozhodol podľa čl. 127 ods. 2 ústavy a podľa § 133 ods. 2 zákona o ústavnom súde o zrušení napadnutého rozsudku najvyššieho súdu a podľa čl. 127 ods. 2 ústavy v spojení s § 133 ods. 3 písm. b) zákona o ústavnom súde vrátil vec najvyššiemu súdu na ďalšie konanie.

V.

Trovy konania

48. Podľa § 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uznesením uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti uhradil inému účastníkovi konania alebo štátu trovy konania. Ústavný súd priznal sťažovateľom náhradu trov právneho zastúpenia za 2 úkony právnej služby vykonané v roku 2019 (prevzatie a príprava zastúpenia, podanie ústavnej sťažnosti) v sume dvakrát po 163,33 eur, režijný paušál v sume dvakrát po 9,80 eur a 20 % DPH v sume 69,25 eur. Celková hodnota náhrady trov právneho zastúpenia tak predstavuje sumu 415,51 eur (bod 3 výroku tohto nálezu).

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 14. októbra 2021

Robert Šorl
predseda senátu